

PAPER DETAILS

TITLE: TÜRKİYE'DE SANAT EGİTİMİNİN GELİİSİMİ

AUTHORS: Lale ALTINKURT

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/55330>

TÜRKİYE'DE SANAT EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ

Lale ALTINKURT*

Özet: Türkiye’de sanat eğitiminin gelişimi, özellikle Cumhuriyet döneminde önemli bir aşama katetmiştir. Türkiye’den yurt dışına gönderilen sanatçılar yanında, yurt dışından davet edilen sanat eğitimcilerinin önderliğinde, sanat eğitimi alanında gelişmeler yaşanmıştır. Halkevleri ve öğretmen okulları sanat eğitimi alanındaki gelişmelerin yaygınlaşmasında önemli bir etmen olmuştur. 1940’lardan günümüze kadar eğitim politikasındaki değişim, sanat eğitimi alanında da farklı uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sanat eğitimi alanında, Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi bölümleri ve Güzel Sanatlar Fakülteleri, sanat eğitimcisi yetiştirmenin yanında sanatçı adayları yetiştirme görevini üstlenmişlerdir. Günümüzde Güzel Sanatlar Fakültelerinin ve Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar eğitimi bölümlerinin ülke çapında sayıları artırılırken; donanım, yetişmiş öğretim elemanı ve mekan sıkıntılarının çözülmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Eğitim, Sanat Eğitimi, Güzel Sanatlar.

THE DEVELOPMENT OF ART EDUCATION IN TURKEY

Abstract: The Development of Art Education in Turkey, especially in Republic period has gained an important progress. Besides the artists who are sent abroad from Turkey, Art Educators who are invited from abroad have led to the developments in art education. Public- house and teacher-training schools have had important roles in developing and spreading of art education. Since 1940’s, the change in education politics have resulted in the different applications in the field of art education. Nowadays, in art education fields, Fine Art Faculties and Fine Art Education departments of Education Faculties have undertaken the role of educating both art educators and artist nominees. In our day, while the number of fine arts and education faculties is being increased, the problems such as, equipment, trained-lecturer and place should be solved.

Key Words: Art, Education, Art Education, Fine Art.

TÜRKİYE'DE SANAT EĞİTİMİNİN GELİŞİMİ

Türkiye’de batılı anlamda ilk sanat eğitimi hareketleri, 1908 tarihli Meşrutiyet hareketleri ile başlamıştır. Osmanlı Devleti’nin batılılaşma hareketinin başladığı bu dönemde, özellikle biçim ve renk sanatlarında Avrupa’ya yönelme gereksinimi duyulmuştur. Mühendishane-i Berri Hümayun’da (Kara Harp Okulu) okutulmaya başlayan resim dersleri ile minyatür ve eski resim estetiği; ışık-gölgenin, bilimsel plandaki perspektifin çizgi sanatına girmesiyle etkisini yitirmiştir (Berk, 1973, s.107).

İlk olarak Mühendishane-i Berri Hümayun (Kara Harp Okulu) adını taşıyan askeri okulda (1793-94), daha çok askeri amaçlarla yeni resim teknikleri

* Yard.Doç.Dr, Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi

öğretilmeye başlanmış; böylece batı perspektif kuralları ile nesneyi iki boyutlu yüzey üzerinde modle ederek göstermeye yarayan ışık gölge uygulaması gibi kurallar, resim eğitiminin programı içinde yer almıştır (Tansuğ, 1993,s.43).

Mühendishane-i Berri Hümayun'un (Kara Harp Okulu) yanında 1831'de Bahriye (Deniz Harp Okulu) gibi okullardan da batı tarzında resim yapan ilk önemli sanatçılar yetiştirmiştir. Bu okullardan Harbiye'de 1846-1887 yıllarında, Fransız uyruklu ressamlar ders vermişlerdir. 1850'li yıllarda Harbiye, "Menşe-i Muallimin" adı altında bir statüye layık gördükleri bazı öğrencileri, askeri ve bazı sivil okulların resim dersi gereksinimlerini karşılamak üzere öğretmenler olarak yetiştirmişlerdir (Tansuğ, 1993). Bu dönemde Galatasaray Mekteb-i Sultanisi, Darüşşafaka Lisesi gibi batıyı örnek alarak açılan yeni sivil okullarda da, resim dersleri yer almıştır.

XIX. yy'da askeri ve sivil okullar programında resim derslerinin yanısıra, mimarlık ve heykel eğitimi de yer almıştır. 1835'te uygulamaya konan bir programla resim eğitimi için Viyana, Berlin, Paris, Londra'ya iki yıl içinde 12 asker öğrenci gönderilmiştir (Tansuğ, 1993,s.54).

Batıya gönderilen asker ressamı Paris'in o dönemdeki sanat akımlarından etkilenmek yerine, David-İngres klasizminin akademikleşmiş eğitimi ile Courbet'in etkileri ile dönmüşlerdir. Bu etkilenmelerini çalışmalarına aktarmışlardır (Turani, 1977,s.vii).

1883 yılında ilk Güzel Sanatlar Akademisi (Sanayii Nefise Mektebi) kurulmuştur. Sanayii Nefise Mektebi, güzel sanatlar eğitiminin gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Osman Hamdi'nin müdürlüğünde, 1887'den 1908'e kadar Sanayii Nefise'nin öğretim sorumluluğu yabancılara verilmiştir. Osman Hamdi'nin Müdürlükten çekilmesi ile Nazmi Ziya - Çallı Kuşağının Sanayii Nefise'de hoca olmaları ile okuldaki yabancı kadrosu egemen gücünü yitirmiştir. Akademide görev alan Çallı kuşağının en büyük hizmeti ilk hocalıkları sırasında ve Cumhuriyetin başında heyecanlı bir öğrenci grubu yetiştirip Avrupa'ya göndermeleri olmuştur (Turani, 1977,s.xı).

Sanayii Nefise mektebinin resim atölyelerinde yapılan çalışmalar, Türkiye'deki resim eğitiminin akademik bir disipline sokulması yönünden bir aşamadır (Tansuğ,1993,s.52). Bu dönemde figür ve portre çizimlerine önem verilmiştir. Sanayii Nefise'de, heykel ve mimarlık eğitimi için, yabancı mimar ve heykeltıraşlar görev almışlardır.

Cumhuriyet Döneminde Sanat Eğitimi

Cumhuriyet'in ilanından sonra, her alanda gerçekleştirilen devrimler batıyı örnek alan bir tutumu sergiler. Cumhuriyet döneminde sanat eğitimi alanında

kurulmuş Sanayii-Nefise Mektebi, “Devlet Güzel Sanatlar Akademisi” adını almıştır. 1926'da Namık İsmail, bu kurumun müdürlüğüne atanmıştır. Cumhuriyetin toplumsal amacı, akılcı, yaratıcı, yapıcı bir nesil yetiştirmektir. Bu amaca ulaşabilmek için; Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitimciler, okullarda çok sesli müzik, resim, batı edebiyatına önem vermişlerdir.

Yaman (1994,s.156), Türkiye'de Plastik Sanatlar açısından 1923-1950 yılları arasındaki kültür-sanat etkileşiminde devletin kültür-sanat politikasından, üç ana fikrin ortaya çıktığını vurgulamaktadır.

Bunlar;
Ulusal bir sanat yaratma,
Ulusal olan sanatın yeni, modern çağdaş olmasını sağlama,
Ulusal çağdaş sanatının oluşmasında güzel sanatlar eğitimine yön vermedir.

1923-1933 yıllarında Türkiye'nin kültür politikası, çağdaşlaşmak için sanat alanında en uygun olanı uyarlamak olarak belirlenmiştir. Sanat alanında Kübizm'in gelecekçi ve yapısalcı nitelikleri ile yeni ulusun sanatına en uygun akım olduğu düşünülmüştür. Ama oluşacak yeni ortamda Türk Kübizmi ulusal nitelikleri ile diğerlerinden farklı olacaktır (Yaman,1994,s.156).

Eğitim alanında Atatürk'ün direktifleriyle Türkiye'ye davet edilen, dönemin ünlü eğitimcilerinin de yeni okullaşma ve eğitim politikalarının tespitinde önemli etkileri olmuştur. Bu eğitimciler arasında John Dewey, Leipzig, Parker, Steihler gibi isimler yer almıştır.

Bu yabancı uzmanlardan, ABD'li Eğitim Felsefeci John Dewey, 1924 yılında Türkiye'de bir süre kalarak eğitim sistemi hakkında rapor hazırlamıştır. Bu raporda John Dewey, Türk gençlerinde sanatsal yeteneklerinin güçlü olduğunu, bunların iyi eğitilmeleri halinde güzel sanatlar kültürüne yapacakları katkının, ülkenin uygarlık düzeyinin belirlenmesinde yaratacağı etkiyi vurgulamaktadır (Özsoy,1998,s.59). Dewey İstanbul'daki Güzel Sanatlar Akademisini görmüş, okulun kendi amaç ve işlevlerine yönelik yeni mekan ve araç-gerece gereksinimi olduğunu belirtmiştir.

1926 yılında Türkiye'ye davet edilen Alman Eğitimci Stiehler de sanat eğitiminde program ve yapılanma ile ilgili çeşitli önerilerde bulunmuştur. Stiehler: "Resim ve el işleriyle öğrencinin yaratıcı yetenekleri geliştirilecek ve sanat eserlerinin değerini anlayacak bir duruma getirilecektir. Bu bizzat sanat değildir. Belki herkesi sanata doğru eğitmektir. Bizzat sanat, ancak bu alanda yaratma gücü olan kısıtlı kişilerce başarılabilir" demiştir Stiehler Resim-İş Derslerinde çevre, yurt bilgisi, halk sanatlarının da dikkate

alınması gerektiğini ve Sanat Eğitimi dersleri için özel yetişmiş branş öğretmenlerinin gerekli olduğunu ifade etmiştir (Özsoy,1998,s.59).

Yabancı uzman eğitimcilerin raporları ve sanat öğretimi yöntemleri konusunda 1910 yılında yabancı ülkelere gönderilen ilk Türk Sanat eğitimcilerinden İsmail Hakkı Baltacıoğlu bu yıllarda bazı önemli çalışmalara imza atmıştır. Bunlardan ilki, 1927 Güzel Sanatlar Akademisi'nde açılan "Resim Öğretmenliği Kursu"dur. Bu kursta İsmail Hakkı Tonguç'un gayretleri ile hazırlanmış müfredat programlarındaki çalışmalar çerçevesinde "Resim öğretim metodu" adı altında ders verilmiştir. John Dewey'in raporundan sonra ortaokullara öğretmen yetiştirmek amacıyla Ankara'da Gazi Orta Öğretmen Okulu (Gazi Eğitim Enstitüsü) açılmıştır (1926). İlk orta ve lise resim-iş programları değiştirilmiş, atölye ve işlikler kurulmuştur.

Cumhuriyetin ilk yıllarında bu hareketli dönem sürmüştür. Bir grup eğitimci Avrupa'ya sanat alanında uzmanlık eğitimi için gönderilmiştir. Gazi Eğitim Enstitüsü'nün bünyesinde, 1932 yılında Resim-İş Bölümü açılmıştır. Resim-İş bölümü ortaöğretimde Resim-İş Öğretmeni yetiştirmenin yanında, yetenekli başarılı sanatçıları da Türkiye'ye kazandırmıştır. Bu bölümler daha sonra diğer üniversitelerde de yaygınlaşmıştır.

Sanatı halka yaygınlaştırabilmek ve sanata bilinçli bir yön verebilmek için 1932 yılında Halk Evleri kurulmuştur. Anadolu'nun köylerine kadar yayılan Halk Evleri'nde sanat alanında toplantılar yapılmış, sergiler açılmıştır. 1950'lere kadar en önemli plastik sanatlar etkinlikleri devlet tarafından düzenlenmiştir. Müstakil Ressamlar Birliği, D grubu, Yeniler grubunun etkinliklerinde devlet önemli bir rol üstlenmiştir.

Cumhuriyet Dönemi'nin diğer bir eğitim kurumu Köy Enstitüleridir. Köy Enstitüleri; iş eğitimi ilkelerine dayalı, köyün çok yönlü kalkınmasını amaçlamış ve Türkiye'de sanatın yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamıştır.

1940'lı yıllarda Resim-İş dersi, "özgür anlatım" amacına yönelmiştir. Öğrencinin yaratıcı çabası sadece sanat yönünden değil, zihinsel yeteneklerini de geliştirme gücüne sahiptir düşüncesi yaygındır.

Gazi Eğitim Enstitüsü'nün öğretmenleri, Resim-iş bölümünün ilk programını hazırlamış ve bakanlığın bu alanla ilgili tüm çalışmalarına hizmet vermişlerdir. Bu çalışmalar arasında; kitapların incelenmesi, yeni yazıyla ilgili tüm çalışmalar, halk evlerinde kurslar, geziler, yarışmalar düzenlemek, Milli Eğitim Bakanlığı ile ilgili tüm sergilerin hazırlığı, ders araç ve

gereçlerinin yapımında önderlik etmek, dergiler çıkarmak gibi görevler yer almıştır.

1938'de başlayan geleneksel disiplinlere dönüş kavramı Resim derslerinin saatinin azalmasına neden olmuştur 1949 tarihine kadar ortaöğretimde Resim dersi bir saat olarak devam etmiştir.

Ortaöğretimin ikinci devresi olan liselerde 1952 yılına kadar, Sanat Eğitimi ile ilgili ders görülmemektedir. 1952-1956 yıllarında seçmeli ders olarak Resim ya da Müzik dersi haftada iki saat şeklinde uygulanmıştır.

1956'larda liselerde Edebiyat Bölümleri'nde özellikle, seçmeli derslerden "Resim dersinin bir saati Sanat Tarihi olarak uygulanacaktır" denmiştir. 1957-1970 yıllarında ise lise müfredat programında Edebiyat bölümü için Sanat Tarihi mecburi dersler arasına katılmış, Resim dersi de mecburi dersler kısmında seçilebilmektedir.

Ortaöğretim kurumlarının önemli bir kısmını da meslek okulları oluşturmaktadır. Bu okullar, Ticaret Okulları, Sanat Okulları, Yapı Enstitüleri, Kimya Sanat, Matbaacılık Okulu, Kız Sanat Okulları, Akşam Sanat Okulları, Endüstri Meslek Liseleri vb. gibi okullardır. Meslek Okullarının müfredat programlarında Teknik Resim, Mesleki Resim, Kıyafet Tarihi, Desen, Resim (Atölye) gibi dersler görülmektedir.

Meslek okullarındaki bu dersler öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmekten çok, onların mesleki alanlarına yardımcı olma niteliğini taşımaktadır. Bir başka meslek lisesi olarak da İlköğretmen okulları yer alır. Bu kurumlarda Resim-İş dersi ağırlıklı olarak yer almaktadır. Çünkü, hem öğrencilerin sanat yönünden yeteneklerini geliştirmek, hem de öğretmenlik yapacakları ilkokullarda, Resim İş alanında nasıl hizmet vereceklerini öğrenmeleri gerekmektedir (Telli,1990,s.24).

1946-1947 yılında İstanbul Öğretmen Okulu'nda Resim-İş ve Müzik Semineri açılmıştır. Seminerin amacı ise, ilkokullara sanat eğitimi alanında daha iyi yetişmiş elemanlar göndermek, Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-iş bölümüne hazır öğrenciler alabilmektir. Bir yıl sonra kapatılan bu seminer 1951 'de ve 1963'de tekrar Resim-iş alanında gündeme gelmiştir.

Sanat eğitiminde 1960'lı yıllarda büyük değişimler yaşanmıştır. Bu dönemin görüşüne göre; sanatsal öğrenme, büyümenin doğal bir sonucu değildir. Bu ancak öğretimle gerçekleşir. Görme, çizme başlı başına bir yaratıcılıktır. Sanat da diğer alanlar gibi bir düşünme ürünü, niteliksel anlamda bir problem çözmedir (Arnheim, 1960). Barkan (1962), "Sanat Eğitiminde Geçiş (Transition in Art)" adlı makalesinde, çocuğun bir bütün olarak

eğitilmesine gösterilen ilginin sanatın çocuk oyuncağı gibi algılanmasına neden olduğunu iddia etmiştir. Barkan'a göre, sanatı öğrenmek için, kişi bir sanatçı, bir sanat eleştirmeni, bir sanat tarihçisi gibi davranmalıdır (Akt:Artut,2001,s.99). Bu görüşler ışığında sanat eğitimi bu kez "öğrenci merkezli" sanat eğitimi görüşünden, "disiplin merkezli" görüşe kaymıştır. Bu yaklaşımın istediği öğretmen tipi ise, öncelikle eğitimci/sanatçıdır (Kırıçoğlu,1994,s.141).

1970'lerde bilgi alanındaki gelişmeler, eğitimin amaç ve değerlerindeki değişimler, toplumun sanata ve sanatçıya yaklaşımındaki farklılıklar; ekonomik, politik, toplumsal gereksinimler, bilimsel ve teknolojik gelişme, resim-iş öğretmeni yetiştirmeye yeni bir görüşle yaklaşılmasına neden olmuştur. Sanatın bir disiplin olarak programlarda yer alması görüşü daha da güçlenir. Programlar dört yıla göre yeniden düzenlenmiştir (1974). Programın yenilik getiren yanı, bir sanat dalında öğrenciye derinleşme olanağı vermesidir. Bu program; öğrencilerin, dört yıllık lisans eğitiminden sonra bir üst öğrenime devam edebilmesine olanak sağlamıştır (Kırıçoğlu,1994,s.141).

1970'li yıllarda nüfusun da fazlalaşması ile bütün alanlarda olduğu gibi, sanat eğitimi alanında da öğretmen açığı giderek artmıştır. 1966'da Resim-iş öğretmeni açığı 700 iken, 1972'de bu sayı 3126'ya yükselmiştir (Telli,1990,s.24). Bu öğretmen açığını giderebilmek için; Gazi, İstanbul, İzmir Eğitim Enstitüsü Resim-iş bölümü Güzel Sanatlar akademisi mezunları yanında, resim öğretmenliği ile ilgisi olmayan; Kız Teknik Öğretmen Okulu, Kız Enstitüsü, İlköğretmen Okulları, Yüksek Köy Enstitüleri, Sosyal Hizmetler Akademisi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi vb. gibi okulların mezunları öğretmen olarak atanmıştır.

1970 yılında toplanan VII. Milli Eğitim Şûrasında kararlaştırılan "Sanat ve İş eğitimi" programı 5 Nisan 1971 tarihinde 1651 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanmıştır. Bu yıllarda liseler için Sanat eğitimi Programları yapılmış ancak, bu programlar uygulama olanağı bulamamıştır.

Sanat eğitiminin doğru ve istenen yöntem tekniklerde ve koşullarda uygulanamamasının bir nedeni de her iktidar döneminde farklı politikaların uygulanmasıdır.

1983 tarihinde iş eğitimi ile ilgili yeni bir uygulama gündeme gelmiştir. (26 Eylül 1983 tarihli Tebliğler dergisinde İş Eğitimi Programının Temel Eğitimde uygulama şeklini; amaç işleyişi yayınlanmıştır.) 1983-84 öğretim yılında denenip geliştirilmek üzere sunulmuştur.

İş Eğitimi Programı tarım, iş teknik, ticaret ve ev ekonomisi derslerini kapsamaktadır. Bu program öğrencilerdeki yönelim ve yetenekleri ortaya çıkarmak, öğrenciyi istek ve ilgilerine göre geliştirmek, çok yönlü gelişmesini sağlamak, öğrencinin; yapıcılık, yaratıcılık yönlerini geliştirme vb. gibi amaçlar yer alır. İş eğitimi branşında öğretmen yetersizliği halinde Hizmet-içi kurslarla yetişmiş öğretmenler ve Resim-iş öğretmenleri derslere girecekleri ifade edilmiştir.

1987 tarihinde Resim-iş derslerinin orta öğretimde seçmeli dersler arasına yerleştirildiği görülür. Böyle bir uygulama Almanya'da 1960'larda tepkiyle karşılanmışken, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 10 Ağustos 1987'de 2240 sayılı Tebliğler dergisinde 1987-88 öğretim yılından itibaren değiştirilen dersler arasında yer almıştır. Seçmeli dersler; resim, müzik, spor, bilgisayar dersleri şeklinde belirtilmiştir. Liselerde seçmeli dersler okul idaresinin belirlediği Okul öğretmenler kurulunun görüşü ile okul idaresi, okul ve çevre koşulları dikkate alınarak belirleneceği belirtilmiştir.

Türkiye'de Sanat Eğitimi veren üniversitelerin sayıları artarken 1989'dan itibaren Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri önce İstanbul, Ankara, İzmir'de açılmıştır. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'nin açılışı, ilköğretimden sonra yetenekli öğrencilerin yönlendirilmeleri açısından, Türkiye'de sanat eğitimi alanında belki de en önemli gelişmelerden biridir. Okulun kuruluş amaçları (15 Ekim 1990 tarihli 2323 sayılı Tebliğler Dergisinde) Güzel Sanatlar Dallarında yetenekli öğrencilerin yaratıcı, yapıcı ve yorumcu yeteneğini geliştirmek, şeklinde belirlenmiştir. Okullarda Fonetik (müzik), plastik sanatlar (resim-heykel), drama (sahne ve görüntü) sanatları bölümleri bulunabilir. Yine okullarda eğitim-öğretim, ortak dersler sanat dersleri, seçmeli dersler, alan uygulamaları ve etkinlikleri şeklinde düzenlenmiştir.

1991'den sonra ülkemizde hazırlanan ilk ve orta öğretim resim dersleri müfredat programlarında resim dışında diğer plastik sanatlar tasarımı alanlarını kapsayan çalışmalara yer verilmiştir. Bu yönüyle "Resim" adı Müfredat Programlarının içeriğine ters düştüğü düşüncesini uyandırmıştır. Gazi Eğitim Fakültesi'nin YÖK'e Resim-iş bölümlerinin isimlerinin değiştirilmesi için sunduğu yazı 1993 yılında tekrar gündeme gelmiştir. 1992 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulunda oluşturulan komisyon tarafından 27 Şubat 1992 tarihinde Resim-iş Dersinin adının "Güzel Sanatlar" ya da "Sanat Eğitimi" olarak değiştirilmesi konusunda rapor sunulmuş, Talim Terbiye Kurulu talebi haklı bulmuştur. Üniversitelerin bu konuda görüşü alındıktan sonra değişikliğin yapılması kararlaştırılmıştır (Özsoy,1998,s.54).

1935 yılında ilk mezunlarını veren Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Öğretmeni yetiştiren ilk kurum iken, 1998 yılında bu sayı 20'ye ulaşmıştır.

Günümüzde, "Sanat eğitimcisinin, kendi uzmanlık alanı dışında diğer plastik sanatlar alarmlarında da genel bilgiyi alması gerektiği" görüşü yaygındır. Üniversitelerdeki ana sanat dallarının ortak ve temel amacı sanat eğitimcisi yetiştirmek şeklinde düşünülmüştür.

1973 yılında çıkarılan 1750 sayılı "Üniversiteler Kanunu" ile üniversitelere geniş kapsamlı bir özerklik getirilmiş, "Yükseköğretim kurulu" kurulmuştur. Yükseköğretim kurumları; üniversite, fakülte, enstitü, yüksekokullar, konservatuvarlar, meslek yüksek okulları uygulama araştırma merkezleridir. Plastik sanatlar alanında akademik eğitim, üniversitelerde yükseköğretim düzeyinde verilmektedir. Liseden mezun olan ve sanat eğitimine yönelmek isteyen öğrenciler Öğrenci Seçme Yerleştirme Merkezince (ÖSYM) yapılan sınavdan sonra, puanları Güzel Sanatlar Fakülteleri'nin taban puanlarını tuttuğu taktirde fakültelerin özel yetenek sınavlarına girebilmektedirler.

Üniversitelerin sanat eğitim veren kurumlarda, takip ettikleri akademik program çerçevesinde; hem sanatçı hem de sanat eğitmeni yetiştirmeleri amaçlanır. Amaç ne olursa olsun bu kurumlar; sanatın gelişimine katkı sağlayan, yüksek öğretim düzeyinde sanat eğitimi veren kurumlardır (Erbay,1997,s.150). Bu üniversitelerden; Marmara Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi gibi üniversitelerin Güzel Sanatlar Fakültelerinin temeli Güzel Sanatlar Yüksekokulu olarak atılmıştır.

Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi sanat eğitimi veren kurum olarak 1 Kasım 1955 yılında "Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu" olarak kurulmuş, 1982'de alınan kararla Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu adını almış, daha sonra Güzel Sanatlar Fakültesi olarak Marmara Üniversitesi'ne bağlanmıştır. Fakültede, resim, heykel, seramik, iç mimari, endüstri ürünleri, geleneksel Türk el sanatları bölümü, sahne sanatları ve uygulamalı sanatlar ana sanat dallarında eğitim verilmektedir (Erbay,1997,s.150).

Sanayii Nefise Mektebi Alisi (1883) adı ile anılan daha sonra İstanbul Devlet Güzel Sanatlar akademisi adını alan bir diğer üniversite, Mimar Sinan Üniversitesidir (1983). Bu üniversite,uzun yıllar Fransız geleneğini sürdürmüş 1930-1968 yıllarında geçirdiği reformlar ile çağdaş bir bakış açısı kazanmıştır.

Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 1985 yılında Uygulamalı Güzel Sanatlar Yüksekokulu olarak kurulmuştur. Grafik, seramik bölümlerine daha sonraki yıllarda heykel, iç mimari, resim, animasyon bölümleri eklenmiştir. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi eğitime 1983-1984 yılında başlamıştır. Resim, heykel, seramik, iç mimari,

evre tasarımı, uygulamalı sanatlar alanlarında eğitim verilmektedir. Daha sonraki yıllarda, Türkiye'nin diğ er üniversitelerinde de Güzel Sanatlar Fakülteleri açılmıştır. Bunlar arasında; Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Kocatepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi örnek olarak verilebilir. Bu üniversitelerden mezun olan öğrenciler atölyelerde, fabrikalarda, tasarımcı, sanatçı, yönetici ya da eğitmen olarak çalışabilmektedirler.

Türkiye'de sanat eğitmeni yetiştiren okullar ise Eğitim Fakülteleri bünyesinde toplanmışlardır. Amacı sanat eğitmeni açığını kapatmak olan bu fakültele re de plastik sanatlar eğitimi yanında eğitim psikolojisi, eğitim sosyolojisi, eğitim yönetimi gibi psikoloji, pedagoji ağırlıklı eğitim derslerine de yer verilmektedir.

Güzel Sanatlar bölümüne bağı lı plastik sanatlar eğitimi veren bu kurumlarda dört yıllık süre içinde Resim-iş Eğitimi, Müzik Eğitimi, Tiyatro Eğitimi alanında lisans eğitimi verilir. Yüksek lisans ve doktora/sanatta yeterlilik düzeyinde de eğitim verilmektedir (Erbay,1997,s.154). Sanat eğitimi veren bu üniversitelere; Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, , Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi örnek verilebilir.

SONUÇ

Türkiye'de sanat eğitimi, gün geçtikçe değ işime gereksinim duyarak, yenilenerek çağdaş bir sanat eğitimine ulaşma çabasını göstermektedir.

Sanayileşme süreci; el emeğı ürünlerin yerini, çoğunluğun ihtiyacını karşılayacak seri üretim ürünlerinin alması, köyden şehre göçler ile metropollerde yaşanan köy-kentlerin oluşması, kültürel yozlaşma, düzensiz yapılaşma, kitap okuma yerine TV izleme, kültürel kimliğin yok sayılması ya da abartılması şeklinde kendini göstermiştir. Böyle bir karmaşa içinde yaşadığımız dünyayı düzenleme gerekliliğı, ancak estetik kaygı ve bakış açısı ile gerçekleşebilir. Sanayileşme süreci diğ er ülkelerde olduğu gibi yeni iş sahalarının oluşmasına, sanat alanında da yeni bölümlerin kurulmasına gereksinim duyulmuştur. Almanya'da kurulan Bauhaus okulunun teknoloji-sanat işbirliğı amacı dikkate alınarak Güzel Sanatlar Fakültelerinde iç mimari, animasyon, cam, takı tasarımı gibi bölümler açılmıştır. Fakat politik değ işikliklerin etkisiyle sanat eğitiminde özellikle ilköğretim ve ortaöğretim

sürecinde ders sürelerinin artırılmaması ve sanat eğitimi alanına yeterli ilginin gösterilmeyişi, estetik duyarlılıktan yoksun bireylerin gün geçtikçe çoğalmasına neden olmuştur. Bu sorun, ilköğretimden üniversiteye kadar, yaşamının her alanında estetik duyarlılık ve sanat bilincinin yaygınlaşmasıyla çözümlenebilir.

Türkiye’de ilköğretim okulları, ülkenin eğitim seviyesi düşünüldüğünde nüfusun büyük bir çoğunluğunun beslendiği eğitim kurumlarıdır. Bu açıdan bakıldığında, halkın büyük bir kısmının estetik duyarlılık, sanat sevgisi, kendi yaşadığı bölgenin doğal ve tarihi güzelliklerini tanıyıp, sahip çıkma bilinci kazanması açısından sınıf öğretmenliği alanındaki sanat eğitimi dersleri, büyük bir önem taşımaktadır. 1940’larda Köy Enstitüleri ve devamında kurulan Öğretmen Okullarından mezun öğretmenlerin en az bir müzik aleti çalabildiği, resim yapabildiği, sanat tarihi, sinema, edebiyat gibi sanat alanlarında bilgi sahibi olduğu düşünülürse, günümüzdeki eğitim fakültelerinde bu konuda yeniden sorgulanması gereklidir.

Türkiye’de özellikle Üniversitelerin Güzel Sanatlar ve Eğitim Fakültelerinin sayısının artışı sevindirici bir gelişmedir. Ancak fakültelerin açılabilmesi için gerekli olan bina dışında; donanım ve yetişmiş sanat eğitimcilerinin de ihtiyacı karşılayabilecek nitelikte olması gerekmektedir. Bunun dışında Üniversitenin bulunduğu şehrin kültürel etkinlikleri destekleyecek müze, sergi salonu, tiyatro binası gibi mekanları sağlaması gerekmektedir.

Eğitim Fakültelerinde güzel sanatlar eğitimi amaçlanırken, öğrencilerin kendi alanında kuramsal bilgilere sahip, atölye etkinliklerinde başarılı ve öğretmenlik mesleği ile ilgili donanıma sahip öğretmen adayları olarak yetiştirmeleri beklenmektedir. Günümüzde, öğretmen adaylarının kuramsal bilgi ve öğretmenlik mesleği ile ilgili derslerinde artış sağlanmış, ancak atölye derslerinin süre ve kredi olarak yetersizliği ya da dağınık bir programla uygulanması da diğer bir sorun olarak gündeme gelmiştir.

ÖNERİLER

Türkiye’de sanat eğitimi alanında zaman zaman umut verici uygulamalar olsa da (Güzel Sanatlar Liseleri gibi); okul öncesi eğitimden üniversitelere kadar sanat eğitimi politikaları, plan ve programları; üniversitelerin, sivil toplum örgütlerinin ve diğer eğitim kurumlarının temsilcilerinin katkıları ile Türkiye’nin milli bir sanat eğitimi politikalarının oluşturulması için, konusu “sanat eğitimi” olan bir eğitim şurasının toplanması ve şurada alınan kararların uygulanmasına ivedilikle gereksinim duyulmaktadır.

Sanat eğitimi ile ilgili son dönemde yapılan araştırmalar gözden geçirilerek, ortaya çıkan sorunlar ve çözüm önerileri incelenmelidir. Bu alana dönük yapılacak araştırmalarda sanat eğitimi yöntemlerine dönük deneysel uygulamaların artırılması ve bunların değeriendirilmesi gerekmektedir.

Sanat eğitimi veren kurumlarda program ve içeriklerin geliştirilmesine, ders sürelerinin artırılmasına, gerekli mekan ve donanım gereksinimlerinin giderilmesine dönük çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Arnheim,Rudolf. Art and Visual Perception. Los Angeles: University of California Press, 1974

Artut, Kazım. Sanat Eğitimi.Kuramları Ve Yöntemleri. I.Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık,2001

Baltacıoğlu, İsmail Hakkı. Tedrisat-ı Öğretmen Okulu Müdürünün Dergisi, 1915.

Barkan, Manuel. A Foundation For Art Education. New York: Ronald Press,1962

Berk, Nurullah. “50. Yılda Resim Sanatımız ve Gelişimleri”, Kültür ve Sanat. Ekim 1973.

Erbay, Mutlu. Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi. Boğaziçi Matbaası, I.Baskı, Ekim 1997.

Fischer, Ernst. (Çev:Cevat Çapan). Sanat Gerekliliği, Konuk Yay. I. Baskı, İstanbul: 1974.

Gökaydın, Nevide. Eğitimde Tasarım, Yöresel Algı. MEB yayınları, İstanbul, 1998.

Kırıçoğlu, Olcay. Sanatta Eğitim. Demircioğlu Matb, Ankara: 1994.

Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi, Sayı: 1386, Temmuz 1993.

Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi, A.G.S.L. Müfredat Yönetmeliği, Sayı: 2323, 15 Ekim 1990.

Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi, Haftalık Ders Programları, Sayı: 2240, 10 Ağustos 1987.

Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi, Altı Yaş Grubu Programı, Sayı: 2195, 9 Eylül 1985.

Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi, Temel Eğitim Uygulaması Yapan Okulların İş Eğitimi Geçici Programı, Sayı: 2148, 26 Eylül 1983.

Özsoy, Vedat. “75. Yılda Sanat Eğitimi ve Öğretimi” Milli Eğitim Dergisi, 1998, Ocak-Şubat-Mart.

San, inci. Sanat ve Eğitim. Ankara Ün. Eğitim Bil. Fak. Yay. Ankara, Kasım 1985.

Tansuğ, Sezer. Çağdaş Türk Sanatı. Remzi Kitabevi, Evrim Matbaa, İstanbul: 1993.

Telli, Hidayet. Türkiye'de Resim-İş Öğretiminde Genel Bir Bakış. Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları. Türk Eğitim Derneği Yayınları. Şafak Matbaacılık, Ankara: 1990.

Turani, Adnan. Batı Anlayışına Dönük Türk Resim Sanatı, İşbank Yay., 1977.

Yasa Yaman, Zeynep. Kültür ve Sanat Ortamı. Kültürün Gelişiminde Sanat Öncülüğü. Hacettepe Yay., Ankara: 1994.